

PRESENTACIÓ DEL NÚM. 2 DE LO VIOLÍ, REVISTA CULTURAL DEL PRIORAT

HOMENATGE A “MARÇAGINÉ”

Marçà, el 17 de febrer de 2007

Marcel·lí Giner i Folch (Marçà, 1918- 2006)

De família pagesa, va conrear la terra i fins i tot va fer de barber en la seva joventut. Això em deia ell, quan el vaig començar a tractar fa deu anys, el 1996, però alguns de vostès, sens dubte, en saben moltes més coses, per haver estat paisans seus.

L'any 1938, amb vint anys, és mobilitzat al front del Pirineu. Protagonista de la batalla de Sant Corneli, a les muntanyes de Tremp, on també hi era el meu pare. Quan li vaig dir, sempre em recordava aquella generació sacrificada.

En aquest breu recordatori, tres mesos després de la seva mort, el novembre de 2006, em proposo recollir el que ell em deia, el que vaig veure quan el visitava a la Miloquera i el que han dit altres sobre ell.

Va ser i tenir una personalitat molt acusada i definida, degut a la vivència directa de la terra, de la guerra i del contrast que li suposà viure i treballar vint-i-un anys a Barcelona, una gran ciutat que detestava, per contrast del lloc on venia, però que contribuí a forjar, encara més, el seu caràcter rebel, doncs mai no acceptà el desordre i la injustícia.

En els anys de postguerra, Marcel·lí anà decidint el seu futur fonamentat en l'art. L'any 1947, amb vint-i-nou anys, emprèn l'inevitable viatge a Barcelona, on estudia escultura a l'Escola de Belles Arts Sant Jordi. En una entrevista de 1991 deia: “Només de pensar que havia d'anar a la ciutat em vaig posar malalt. I és que no m'agrada Barcelona. És massa gran”.

També cursa ceràmica a l'Escola Industrial i rep una beca del Col·legi Major Hispanoamericà Fra Juníper Serra, es presenta i és guardonat en diversos premis (Julio Antonio de la Diputació de Tarragona, de l'exposició nacional d'art universitari de Madrid, del Centre de Lectura de Reus, etc.) i també presenta tres obres a la III Bienal Hispanoamericana. Això passava els primers anys dels cinquanta, en què les seves escultures més característiques van ser “Cap de nen”, “Maternitat” i “Segadora”, i posteriorment, entre més d'un centenar de peces, les seves cèlebres “Maternitat atòmica”, “Crist avergonyit”, “La noia del càntir” o “La coloma de la pau empresonada”.

Va treballar intensament l'anatomia i la ceràmica en terra cuita. Tant com bon escultor i ceramista, va ser un excel·lent dibuixant, amb un traç entre l'expressionisme i l'abstracció. En molts casos, la seva escultura tenia dimensions arquitectòniques i sempre deia que “pintava les escultures”, en el sentit de dotar-les del color de la vida. Les seves figures humanes, que beuen del món egipci i del món clàssic, però que s'inspiren en el dolor de l'existència humana que li tocà viure, sempre acaben representant la humanitat més pròxima i sofrent: la solitud de l'home aixafat per la mateixa massificació humana, representada per aquestes piràmides humanes de multitud d'éssers humans, individualitzats però gregaris alhora, esclafats pel seu mateix pes i per un de superior que els té collats i immòbils.

Els escultors Llimona i Manolo estaven entre els seus preferits.

Els anys de Barcelona, entre 1947 i 1968, foren d'intensa activitat en tots els ordres per a Marcel·lí. Va haver de sobreviure com va poder i, com a home astut bregat amb la naturalesa, sabé esquivar totes les burocràcies i convencions socials per a realitzar el seu art, que va ser molt apreciat pels companys de generació que la vida i les inquietuds comunes li va posar al costat.

Aquests companys, coneguts en tertúlies, exposicions i en l'activisme cultural i polític de l'època, es deien, per exemple, Francesc Candel, ben conegut per tots; Arnau Puig, crític d'art, fundador el 1948 de "Dau al Set"; José M. Rodríguez Méndez, autor i crític teatral madrileny; Xavier Costa Clavell, crític literari gallec; Manuel Costa-Pau, pedagog gironí; Àngel Carmona, poeta, crític i divulgador del teatre; Antoni Bergós, advocat lleidatà, president que fou del Centre Comarcal Lleidatà; Joan Lahosa, pintor, de Prat de Comte, a la Terra Alta, i entre tants, Jesús Lizano, poeta, filòsof i activista de l'humanisme llibertari. L'Abat Escarré, exiliat des d'Itàlia, li escrivia cartes encoratjant-lo, a propòsit de l'intent de Marcel·lí d'instal·lar el seu "Crist avergonyit" en algun lloc de Montserrat.

Tots ells van elogiar l'art i la persona de Marcel·lí, destacant la seva generositat, l'audàcia creadora, la seva intuïció i el seu domini tècnic. Igualment, valoraven els continguts que transmetia: comunicació, emoció, preocupació social, el sentit decoratiu i la soltesa tècnica, així com l'idealisme místic, l'arrelament a la terra, la denúncia contra totes les atrocitats i la seva insubornable vocació solidària.

El 1967 es casà amb la filipina Lula Pérez, es traslladaren a Marçà i el 1974 van residir en el gran casalot de la Miloquera, construït en bona part per ells mateixos. Allí van fer-hi el taller, visitat per molta gent que s'interessava pel seu art. Retornava a la terra natal, començant el tercer i darrer tram de la seva vida.

Tornà a relacionar-se amb la gent d'aquestes comarques, com per exemple, el Dr. Manyà, de Gandesa, que vivia a Tortosa; Mn. Joaquim Blanch, president de la Fundació Manyà; el bisbe de Lleida, Malla Call, amb els poetes Carmel Biarnés, d'Ascó, i Joan Asens, del Masroig, amb un altre gran artista com ell, en Jaume Sabaté, també del Masroig, Enric Baixeras, de Tarragona, historiador de l'art que li dedicà el 1997, en el llibre *El temps sota control*, de la Diputació de Tarragona, una semblança crítica molt exacta, o bé amb la directora del Museu d'Art Modern de Tarragona, Rosa Maria Ricomà, amb els quals mantenia diàleg sobre els temes més vius. D'aquesta manera, l'obra de Marcel·lí s'escampà per diversos indrets públics a Tortosa, la Torre de l'Espanyol, Campredó, Falset i a Marçà mateix, on el 1992 instal·là el seu conjunt escultòric sobre "El Mil·lenari de Catalunya", davant mateix del fabulós Museu Municipal que porta el nom d'aquesta parella d'artistes.

Així, doncs, el poble de Marçà pot lluir davant de tothom aquest espai d'art, que perpetua la seva memòria i que reflexa perfectament l'estat d'indignació en què va viure, sobretot després de la guerra, en Marcel·lí.

Quan jo el vaig conèixer, cap al 1996, amb els seus setanta-vuit anys, presentat per *Papitu* Sabaté, germà de Jaume, del Masroig, mantenia ben alta aquesta indignació, atenent al principi de la seva llibertat de sempre, que el fet de fer-se vell se li accentuava encara més, perquè veia —segurament amb un vel de tristesa— que tants esforços per a fer un món més humà no es veien correspostos amb la realitat.

Jo recordo d'ell escenes memorables: posant molles de pa a l'entrada del camí per als pardals i tota mena d'ocells, escampant l'aviram per les quatre gallines o tractant amb profund respecte la petita fauna que el voltava: el gos Rako, els quatre gats o les ovelles. Vivia com un eremita, enmig d'un desordre creador en què cada cosa li suggeria mil dibuixos, unes quantes frases a les parets de la cuina o a la mateixa porta de la nevera. Els últims anys, pràcticament ja ni menjava, i la gent

pròxima que el visitava, entre els quals Jaume Bartolomé, algun familiar i l'Enriqueta de l'Ajuntament, havien de fer esforços sobrehumans per tenir-lo mínimament en condicions. Però així havia decidit anar tancant les oques: entre frases gairebé sublimes, atacs d'ira, però també amb els braços oberts acollint tothom i, a vegades, fent-se llegir cartes que sovint li feien caure les llàgrimes. Llavors, el seu rostre de front alt i ulls blaus, treballat per les fatigues de la terra i de la guerra, de l'art i les misèries humanes, agafava un to pràcticament de santedat, d'home que anava a morir sense haver deixat mai de tenir la innocència dels infants.

Així el vaig conèixer i així el vaig descriure en alguns articles i en diversos llibres, com *Memòria de la Catalunya Nova 1957-2002* i a *Homenots del Sud*. L'art, la vida i la natura eren, en ell, una sola cosa, com en els grans artistes de tots els temps. La darrera frase que em va dir, pocs mesos abans de morir, en una visita que li vaig fer amb la Roser Vernet, del Masroig, postrat en una butaca, va ser: “No hi ha res a fer”. No sé si m'ho deia en relació al seu futur immediat o al futur del món. Sigui com sigui, l'homenatge del Priorat que no va tenir en vida, que aquest acte serveixi per a posar-lo en relleu davant dels ulls de tots.

XAVIER GARCIA

Periodista